

การจัดสวนแก้ว

พร พ่วงกิม

ส่วนหนึ่งจากประวัติความเป็นมาของการจัดสวนตกแต่งสถานที่นั้น ดูเหมือนชาวสเปนจะเป็นชนชาติแรกที่ค้นพบวิธีการสร้างบรรยากาศแบบต่อเนื่อง ด้วยการจัดไม้ประดับจำพวกที่ต้องการแสงน้อยตกแต่งไว้ตามจุดต่างๆ ภายในอาคารให้เชื่อมโยงกับการจัดสวนภายนอก โดยผ่านทางช่องประตูและหน้าต่าง วิธีการดังกล่าวเลื่องลือไปทั่วยุโรปและอเมริกา และได้รับความนิยมทั่วโลกตราบเท่าทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามการจัดไม้ประดับภายในอาคารจะโดยการปลูกพันธุ์ไม้ลงในกระถางหรือภาชนะอื่นใดมิใช่สิ่งจะกระทำกันได้ทุกโอกาส ด้วยอาจจะมีเหตุขัดข้องบางประการ อาทิบริเวณที่ควรจัดวางไม้ประดับนั้นอาจร้อนหรือแสงจัดเกินไป หรืออาจเป็นตำแหน่งที่ขาดแสงสว่างอย่างถาวร หรือเนื้อที่มีจำกัดจนไม่อาจตั้งไม้ประดับตกแต่งได้เป็นต้น ในความไม่สะดวกและเหมาะสมนัยประการเช่นนี้ เราอาจหลีกเลี่ยงมาจัดพันธุ์ไม้ในภาชนะโปร่งแสง ซึ่งมีขนาดกะทัดรัด เคลื่อนย้ายได้ง่ายและไม่เปลืองที่เพียงแต่ต้องอาศัยการเรียนรู้ หมั่นพยายามฝึกฝนและตั้งใจเย็น วิธีการดังกล่าวเราเรียกว่า "การจัดสวนแก้ว"

สวนแก้วหรือ Terrarium เป็นการจัดสวนหย่อมขนาดเล็กบนเนื้อที่อันจำกัดภายในภาชนะโปร่งแสงจำพวกแก้วหรือพลาสติกซึ่งไม่มีช่องทางระบายน้ำและสามารถมองเห็นทุกส่วนภายในภาชนะนั้นๆ ได้²

ขั้นตอนในการจัดสวนแก้ว

การเตรียมภาชนะ

1. ลักษณะของภาชนะสำหรับจัดสวนแก้ว ภาชนะที่ใช้จัดสวนแก้วควรเป็นภาชนะโปร่งแสงจำพวกแก้วหรือพลาสติก ควรหลีกเลี่ยงภาชนะที่มีสี มีลวดลายมีตำหนิและหนาเกินไป เพราะจะทำให้มองเห็นภายในได้ไม่ชัดเจน หากเป็นภาชนะชนิดที่มีสีควรเลือกสีอ่อนๆ จะ

เหมาะกว่า ปัจจุบันมีให้เลือกได้หลายขนาดหลายรูปทรงตามแต่ความพอใจ อาทิ รูปทรงสี่เหลี่ยมแบบกล่องพลาสติกหรือตุ้ปลารูปทรงกลมหรือรี เช่น ขวดแบบต่างๆ และแก้วใส่เครื่องดื่มนานาชนิด จะเลือกชนิดทรงสูงหรือต่ำก็ได้ และจะเลือกชนิดปากแคบหรือปากกว้างก็ได้เช่นกัน ในครั้งเริ่มแรกควรฝึกหัดในภาชนะปากกว้างเพราะทำงานได้สะดวกกว่า เมื่อสะสมประสบการณ์และความชำนาญไว้มากพอจึงค่อยเลือกภาชนะปากแคบ ซึ่งทำงานค่อนข้างยากลำบากแต่ก็ได้สวนแก้วที่มีคุณค่า จะเลือกภาชนะชนิดมีฝาปิดหรือไม่มีก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดพืชตลอดจนวัตถุประสงค์เพื่อที่ที่ต้องการจะควบคุมความชื้น อุณหภูมิและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของพืชไว้มากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตาม ภาชนะที่จะใช้จัดสวนแก้วนั้นอาจเลือกใช้หรือดัดแปลงจากภาชนะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วก็ได้ หรือจะหาซื้อตามร้านขายเครื่องแก้วร้านขายของเก่า ห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้าต่างๆ ก็ได้ ข้อสำคัญก็คือภาชนะต้องกว้างพอสำหรับการจัดสวนได้ตามที่ต้องการ และสามารถเก็บเครื่องปลูกได้เพียงพอกับความต้องการขั้นต่ำของพืชที่นำมาจัดด้วย ต้องไม่ลืมว่าความสวยงามของสวนแก้วนั้นมิใช่ขึ้นอยู่กับภาชนะที่ใช้จัด หากแต่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างภาชนะพันธุ์ไม้ และวัสดุที่นำมาจัด^๕

2. การทำความสะอาดภาชนะ เมื่อเลือกภาชนะสำหรับจัดสวนแก้วได้แล้วต้องล้างให้สะอาด พยายามขจัดความสกปรกที่เกาะติดทั้งภายในและภายนอกออกให้หมด แล้วผึ่งลมไว้จนแห้งสนิท

การเตรียมพันธุ์ไม้

1. ลักษณะของพันธุ์ไม้สำหรับจัดสวนแก้ว การจัดสวนแก้วสามารถเลือกใช้พันธุ์ไม้ได้เกือบทุกชนิด แต่มักจะเน้นที่ขนาดมากกว่า เพราะเนื้อที่มีจำกัด อย่างไรก็ตามไม้ประดับประเภทร่มรำไรจะดูแลรักษาได้ง่ายกว่า การเลือกพันธุ์ไม้ควรคำนึงถึงสภาพความต้องการเกี่ยวกับแสงความชื้น และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน เพียงแต่แตกต่างกันที่ชนิด ขนาด รูปทรงและสีสรร ควรเป็นพันธุ์ไม้ชนิดที่แข็งแรงทนทาน และปราศจากโรคและแมลง^๕

2. ชนิดของพันธุ์ไม้^๕

1. ก้อนหินและกรวด การนำก้อนหินและกรวดมาช่วยเสริมองค์ประกอบของการจัดสวนแก้ว จะช่วยให้ได้ภาพที่เป็นธรรมชาติมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก้อนหินและกรวดเป็นวัสดุที่เกิดตามธรรมชาติ ก้อนหินและกรวดที่มีขนาดรูปทรง สีสันและลักษณะพื้นผิวแตกต่างกันมากมายหลายแบบ ควรเลือกก้อนหินหรือกรวดจากแหล่งกำเนิดเดียวกัน หลีกเลี่ยงการใช้ก้อนหินหรือกรวดจากแหล่งที่ต่างกันเพราะขาดความกลมกลืนและไม่เกิดเอกภาพในหน่วยการจัด ก้อนหินที่เกิดจากการสะกัด การทุบ การย่อยหรือแรงระเบิดย่อมไม่เหมาะที่จะนำมาใช้จัดสวนแก้ว เพราะมีรูปทรงและลักษณะไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ก้อนหินหรือกรวดที่มีขนาดพอเหมาะจะใช้จัดร่วมกับพันธุ์ไม้ได้ดี สำหรับกรวดก้อนเล็กๆ นั้นใช้เป็นวัสดุแต่งผิวหน้าของสวนแก้วได้ดียิ่ง

2. หินเกล็ด ทรายหยาบ กรวดละเอียด และเปลือกหอยป่น มักใช้เป็นวัสดุโรยแต่งผิวหน้าสวนแก้วแทนพีชคลุมดินและหญ้า หรือโรยเป็นแนวสมมติแทนลำธารน้ำ นอกจากนี้ยังใช้เป็นส่วนผสมของเครื่องปลูกหรือใช้รองพื้นเครื่องปลูกเพื่อช่วยระบายน้ำ ช่วยถ่ายเทอากาศและซบดูดสารพิษในเครื่องปลูก หรืออาจใช้เป็นส่วนผสมของวัสดุแต่งสีเครื่องปลูกก็ได้

หินเกล็ดมีหลายขนาดและหลายสี เลือกใช้ตามความเหมาะสม หินเกล็ดชนิดสีธรรมชาติได้แก่ สีขาวและสีดำ แต่ปัจจุบันมีผู้ผลิตหินเกล็ดที่ย้อมสีปรุงแต่งไว้จำหน่ายมากมายทั้งเพื่อตกแต่งตู้เลี้ยงปลา และการจัดสวนในภาชนะ ควรแช่น้ำและล้างหินเกล็ดให้หมดฤทธิ์ต่างก่อนนำมาใช้ ทรายหยาบมีทั้งชนิดสีขาวและสีน้ำตาลอ่อน ควรเลือกชนิดที่เป็นทรายน้ำจืดจะเหมาะกว่า หากจำเป็นต้องใช้ทรายน้ำเค็มก็ควรแช่น้ำนานๆ และล้างให้หมดฤทธิ์เกลือเสียก่อน กรวดละเอียดจะมีขนาดโตกว่าทรายหยาบเพียงเล็กน้อย แต่มีลักษณะแหล่งกำเนิดและวิธีการเตรียมเช่นเดียวกับทรายหยาบ สำหรับเปลือกหอยป่นนั้นส่วนใหญ่พบตามชายทะเลมากกว่าแหล่งน้ำจืด ต้องนำมาแช่น้ำและล้างให้หมดความเค็มเช่นกัน

3. ปะการังและกัลปังหา ปะการังและกัลปังหาเป็นผลผลิตจากท้องทะเล ก่อนนำมาใช้จัดสวนแก้วควรแช่น้ำและล้างให้หมดความเค็มเสียก่อน ปะการังมีหลายชนิดซึ่งแตกต่างกันทั้งในด้านขนาดสีสันและรูปทรง ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับก้อนหินและสามารถใช้แทนกันได้ สำหรับกัลปังหาจะมีลักษณะใกล้เคียงกับต้นไม้และซากไม้

4. เปลือกหอย พบได้ตามชายทะเลและแหล่งน้ำจืด แตกต่างกันอย่างมากมายในถิ่น
 ขนาด รูปทรงและสีส่น ซึ่งแหล่งชายทะเลจะมีเปลือกหอยนานาชนิดให้เลือกมากกว่า เปลือก
 หอยบางชนิดมีลักษณะคล้ายก้อนหินหรือปะการังซึ่งสามารถใช้แทนกันได้ เปลือกหอยบางชนิด
 สวยแปลกสะกดตาจนสามารถใช้เป็นองค์ประกอบเพื่อสร้างจุดเด่นแก่สวนแก้วได้ เปลือกหอย
 ก็เช่นเดียวกับปะการังและกัลปังหา ซึ่งมีฤทธิ์เกลืออยู่มากจนอาจเป็นอันตรายต่อพันธุ์ไม้ที่จัด
 ร่วมกันได้ จึงควรแช่น้ำและล้างให้หมดความเค็มเช่นกัน

5. ซากไม้และเห็ดป่า ซากไม้อาจเป็นส่วนของราก ลำต้นหรือกิ่งก้าน ซึ่งฝังดิน
 หรือแช่น้ำอยู่เป็นเวลานานนับปีจนได้รูปทรงและสีส่นที่เป็นแบบอย่างจำเพาะ เก็บสะสมซาก
 ไม้ขนาดต่างไว้ให้มาก ขัดล้างทำความสะอาดและตากจนแห้งสนิทแล้วทาบผิวด้วยสีหรือน้ำมัน
 บางชนิด เพื่อช่วยรักษาเนื้อไม้และดูมีคุณค่าเพิ่มขึ้น เห็ดบางชนิดมีลักษณะคล้ายเปลือกหอย
 เจริญเติบโตอยู่บนซากตอไม้ผุ อาจเจริญเป็นดอกเดี่ยวๆ หรือเป็นกลุ่ม หรือเรียงซ้อนกัน
 เป็นแถว เก็บซากที่ตากแห้งดีแล้วไว้เป็นวัสดุเสริมแต่งสวนแก้วได้อย่างน่าพอใจ

6. ศิลปวัตถุ จำพวกเครื่องลายครามขนาดเล็กๆ เครื่องปั้นดินเผา รูปปั้นแบบ
 ต่างๆ ตะเกียงหิน ตุ๊กตา บ้านจำลอง สะพานจำลอง ฯลฯ โดยเลือกที่มีลักษณะแปลกๆ
 สวยๆ และขนาดเล็กพอเหมาะกับสภาพสวนแก้ว จะช่วยเสริมแต่งให้ดูมีคุณค่าและสวยงาม
 ยิ่งขึ้น

การเตรียมเครื่องปลูก

1. ลักษณะของเครื่องปลูก เครื่องปลูกสำหรับจัดสวนแก้วอาจใช้ดินเป็นส่วนผสม
 หรือไม่ใช่เลยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของพันธุ์ไม้ที่ปลูกและความต้องการของผู้จัด ปกติ
 ภาชนะสำหรับจัดสวนแก้วนั้นไม่มีระบายน้ำ เพราะฉะนั้นเครื่องปลูกจึงต้องมีคุณสมบัติโปร่ง
 เพื่อให้การระบายน้ำและถ่ายเทอากาศเป็นไปด้วยดี ขณะเดียวกันก็ต้องเก็บรักษาความชื้นได้ดี
 ด้วย เพราะการให้น้ำแก่สวนแก้วนั้นมิใช่สิ่งที่จะกระทำได้ตามความพอใจ เครื่องปลูกจะต้อง
 สะอาดปราศจากโรค และวัชพืชปะปน และไม่มีฤทธิ์เป็นกรดหรือด่างจัด มีธาตุอาหารอยู่
 อย่างค่อนข้างจำกัดเพราะไม่ต้องการให้พันธุ์ไม้เจริญเติบโตเร็วจนเกินไป

2. วัสดุรองพื้นเครื่องปลูก เนื่องจากภาชนะที่ใช้จัดสวนแก้วไม่มีระบายน้ำ ฉะนั้นก่อนใส่เครื่องปลูกจึงจำต้องใช้วัสดุรองพื้น วัสดุรองพื้นนอกจากจะโปร่งเพื่อให้เกิดที่ว่างสำหรับรองรับน้ำส่วนเกินแล้วยังต้องช่วยให้อากาศถ่ายเทสะดวกและสามารถดูดซับน้ำส่วนเกินต่างๆ ไว้ด้วย วัสดุรองพื้นที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไป อาทิ

2.1 อิฐมอญทุบ อิฐมอญทุบควรมีขนาดตั้งแต่เท่านิ้วมือและเล็กลงไปเรื่อยๆ จนถึงขั้นเป็นผงละเอียด คัดแยกใส่ถุงหรือภาชนะไว้ตามขนาด

2.2 ถ่านทุบ ควรมีตั้งแต่ขนาดเท่านิ้วมือจนถึงขนาดเป็นผงละเอียด เช่นเดียวกับอิฐมอญทุบ สำหรับขนาดที่เป็นผงละเอียดนั้นอาจเลือกใช้ถ่านแกลบแทนก็ได้ นอกจากนี้คุณสมบัติทั่วไปจะเหมือนเช่นอิฐมอญและวัสดุรองพื้นชนิดอื่นๆ แล้ว ถ่านยังมีคุณลักษณะพิเศษในการดูดซับน้ำได้ดีด้วย

2.3 หินเกล็ด เปลือกหอยบ่นและกรวด ก็มีสภาพที่จะใช้เป็นวัสดุรองพื้นได้เช่นเดียวกัน

3. เครื่องปลูก

3.1 เครื่องปลูกชนิดที่ต้องการระบายน้ำได้ดี ได้แก่

3.1.1 ทรายหยาบ 1 ส่วน

3.1.2 ทรายละเอียด ๕ ส่วน (ทรายซีเมนต์)

3.1.3 ดินดำ 1 ส่วน

3.1.4 ถ่านทุบละเอียด 1 ส่วน (ไม่ถึงกับเป็นผง)

3.1.5 บัวคอกเก่าๆ จำพวก มูลโค มูลกระบือ มูลสุกร และมูลไก่

๕ ส่วน

นำส่วนผสมดังกล่าวคลุกเคล้าให้เข้ากันดี แล้วนำไปคว่ำหรืออบด้วยความร้อนเพื่อกำจัดโรคแมลงและวัชพืชที่ติดมา หากเกรงว่าเครื่องปลูกจะมีฤทธิ์เป็นกรดเกินไปก็ให้เติมปูนขาวบ้างเล็กน้อย เก็บส่วนผสมของเครื่องปลูกใส่ถุงพลาสติกหรือภาชนะที่สะอาดสำรองไว้ใช้ในโอกาสต่อไป

3.2 เครื่องปลูกชนิดที่ต้องการเก็บความชื้นได้ดี

3.2.1 ปุยมะพร้าว เป็นส่วนเปลือกของผลมะพร้าวที่แยกเอาเส้นใยออกแล้ว ปุยมะพร้าวมีลักษณะเป็นผงหรือชิ้นเล็กๆ อุดน้ำได้ดีมาก

3.2.2 ทราयर้อนละเอียด ใช้เป็นตัวยึดเกาะแก้วรากพืช

3.2.3 ดิน ทบแล้วร้อนเอาเม็ดเล็กๆ หรือส่วนที่ละเอียดเท่านั้น ซึ่งดินลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้แต่งรูปทรงได้ดีกว่าดินหยาบ

ใช้ส่วนผสมดังกล่าวอย่างละหนึ่งส่วนผสมคลุกเคล้าเข้าด้วยกัน หากต้องการให้เครื่องปลูกมีสีคล้ำอาจผสมผงถ่านหรือขี้เถ้าเกลบประมาณครึ่งส่วน หรือเพิ่มปุ๋ยคอกเก่าๆ อีกเล็กน้อยก็ได้ จากนั้นจึงคว่ำหรืออบความร้อนเพื่อทำลายศัตรูพืชที่ปะปนมา แล้วเก็บไว้ในโอกาสต่อไปเช่นกัน

การเตรียมวัสดุแต่งสี

ในการจัดสวนแก้วนั้นบางคนนิยมเครื่องปลูกที่มีสีสนิมและลวดลาย โดยเฉพาะการจัดสวนแก้วที่ใช้ไม้ประดับจำพวกกระบองเพชรและไม้อวบน้ำเป็นหลัก ซึ่งอาจจัดเป็นชั้นสีหรือแถบสีด้วยลวดลายแบบต่างๆ รายละเอียดภาษาตรงตำแหน่งของเครื่องปลูก ปกติวัสดุแต่งสีเครื่องปลูกจะจัดไว้จำเพาะรอบนอกเพียงบางๆ เท่านั้น และจะไม่นำไปผสมคลุกเคล้าร่วมกับเครื่องปลูก เพราะเมื่อถูกน้ำแล้วจะละลายหรือแทรกซึมไปตามจุดต่างๆ เป็นเหตุให้เปราะเปื้อนไม่น่าดู

1. หินเกล็ด กรวด ทราयरหยาบ และเปลือกหอยป่น ซึ่งโดยปกติใช้เป็นวัสดุโรยแต่งผิวหน้าสวนแก้วนั้น สามารถใช้เป็นวัสดุแต่งสีด้วยก็ได้ แต่น่าจะเหมาะกับภาษาขนาดใหญ่มากกว่าภาษาขนาดเล็ก จำพวกแก้วเครื่องตั้ง

2. อิฐมอญทาบและถ่านทาบ อิฐมอญและถ่านที่ทาบให้มีขนาดเล็กๆ นอกจากจะใช้เป็นวัสดุรองพื้นเครื่องปลูกแล้วยังใช้เป็นวัสดุแต่งสีเครื่องปลูกได้เช่นกัน

3. ทราयरย้อมสี วัสดุแต่งสีเครื่องปลูกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายก็คือทราयरย้อมสี ทราयरดังกล่าวต้องผ่านการร้อนด้วยตะแกรงตาเล็กๆ หรือผ้าขาวบางจนได้ทราयरที่เป็นเม็ดละเอียดหรือเป็นผง จากนั้นจึงนำไปย้อมสีตามต้องการ

3.1 สีย้อมผ้า ใช้ทราयरละเอียดหรือทราयरผงย้อมลงในสีย้อมผ้า โดยปฏิบัติเช่นเดียวกับการย้อมผ้า กล่าวคือ ใส่น้ำลงในภาษาแล้วตั้งไฟต้มจนเดือด เติมสีย้อมผ้าลงในน้ำเดือดแล้วคนให้ละลายทั่ว จากนั้นจึงเติมทราयरละเอียดแล้วคนให้สม่ำเสมอ รอให้เดือด

อย่างน้อย 15 นาทีจึงจะยุติ บางกรณีอาจเติมเกลือเล็กน้อยเพื่อช่วยให้สีจับเม็ดทรายได้ดีขึ้น หรืออาจมีวิธีการย่อยอีกบ้างตามแต่ข้อกำหนดของสีย้อมผ้าแต่ละชนิด เมื่อย้อมทรายได้ที่แล้ว ให้นำน้ำออกเกลี่ยทรายแล้วตากหรืออบให้แห้งสนิทก่อนนำไปใช้

3.2 สีเขียนผ้า การย้อมทรายด้วยสีเขียนผ้าจะได้สีที่มีคุณภาพและคงทนกว่าสีย้อมผ้า แต่สีเขียนผ้าราคาค่อนข้างแพงและอาจมีสารยับยั้งที่เป็นอันตรายต่อพืชได้ วิธีการก็เพียงแต่นำทรายมาผสมลงในสีเขียนผ้าแล้วคนให้ทั่วจนเห็นว่าสีติดดีแล้วจึงนำไปตากหรือผึ่งลมให้แห้ง ควรเติมสีเขียนผ้าลงในทรายทีละน้อยพร้อมกับคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งปรกติจะใช้สีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อย่าเติมสีเขียนผ้าลงในทรายครั้งละมากๆ เหมือนเช่นสีย้อมผ้า

4. สีฝุ่น สีฝุ่นที่ใช้ผสมปูนซีเมนต์ในงานก่อสร้าง และสีฝุ่นที่ใช้ในการวาดเขียนนั้น สามารถใช้เป็นวัสดุแต่งสีเครื่องปลูกได้เลยโดยไม่ต้องผ่านกรรมวิธีใดๆ ทั้งสิ้น เพราะมีลักษณะเป็นผงละเอียดคีย์อยู่แล้วแต่ก็มีปัญหาในเรื่องการร่อนน้ำ หากร่อนน้ำอย่างไม่ระมัดระวังสีฝุ่นอาจจะละลายหรือแชกซึมผ่านไปตามจุดต่างๆ ทำให้เปราะเปื้อนได้ง่าย

5. ผงสีธรรมชาติ วัสดุตามธรรมชาติหลายชนิดที่มีสภาพแตกเปราะง่ายนั้น สามารถร่อนเอาส่วนที่เป็นผงละเอียดหรือผงฝุ่นมาใช้เป็นวัสดุแต่งสีเครื่องปลูกได้ และใช้ได้ดี เพราะนอกจากเพื่อความสะดวกและประหยัดแล้ว วัสดุแต่งสีเหล่านี้จะไม่ละลายน้ำและไม่มีสารพิษที่เป็นอันตรายต่อพืชอีกด้วย อาทิ

5.1 ผงดิน ใช้ดินแห้งที่ละเอียดแล้วร่อนด้วยตะแกรงตาถี่หรือผ้าขาวบางก็ได้ ผงดินสีต่างๆ ตามชนิดของดิน เช่น สีแดง สีอิฐ หรือสีน้ำตาลจากดินลูกรัง สีดำหรือเทาจากดินเหนียวและดินตะกอนท้องร่อง สีเทาหรือน้ำตาลอ่อนจากดินร่วนทั่วๆ ไป เป็นต้น

5.2 ผงทราย เมื่อร่อนทรายละเอียดจะได้ผงฝุ่นสีขาวหรือน้ำตาลอ่อน ตามชนิดของทรายนั้นๆ หรือได้สีน้ำตาลเข้มจากผงฝุ่นของทรายขี้เป็ด

5.3 ผงถ่านและอิฐมอดู ถ่านและถ่านแกลบจะให้ผงฝุ่นสีดำสนิท ส่วนผงอิฐจะมีสีแดงหรือน้ำตาลเข้ม

5.4 ผงเปลือกผลไม้และเกสรดอกไม้ ส่วนใหญ่เตรียมได้โดยการขูดผิวเปลือกหรือเคาะละอองเกสร เตรียมได้ค่อนข้างยากแต่ก็มีสีสันทันให้เลือกมากมาย เป็นต้น

การเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์

ปรกติเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับจัดสวนแก้วนั้น ได้มีผู้ผลิตจำหน่ายบ้างเหมือนกันเช่นเดียวกับเครื่องมือและอุปกรณ์จัดสวนทั่ว ๆ ไป และพอที่จะหาซื้อมาใช้งานได้ ต่างกันก็เพียงแต่ยี่ห้อส่วนให้มีขนาดเล็กลงจนเหมาะสมกับสภาพของงาน เช่น ส้อมพรวน ข้อนปลูก คราด เสียม พลั่ว กระจบอง ฟันน้ำ ฯลฯ อย่างไรก็ตามเครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าวอาจเตรียมขึ้นใช้เองได้ โดยดัดแปลงจากของใช้หรือวัสดุที่เล็กใช้แล้ว อาทิ

1. เครื่องมือและอุปกรณ์ขุดดิน อาจใช้ข้อนเล็ก ๆ ที่มีด้ามยาว หากเป็นข้อนด้ามสั้นก็ควรผูกด้ามติดกับไม้หรือตะเกียบให้ได้ความยาวตามต้องการ หรือใช้ส่วนที่เป็นด้ามถือของข้อนอลูมิเนียม โดยหักตัวข้อนออกแล้วผูกด้ามติดกับไม้และดัดให้ได้รูปเหมาะสำหรับขุดหรือตักดิน เป็นต้น
2. เครื่องมือและอุปกรณ์เกลี่ยดิน อาจใช้ส้อมขนาดเล็กผูกด้ามต่อกับไม้หรือตะเกียบก็ได้
3. เครื่องมือและอุปกรณ์ปรับหน้าดิน เมื่อเกลี่ยดินหรือเครื่องปลูกได้รูปตามต้องการแล้ว อาจแต่งผิวหน้าให้เรียบด้วยพู่กันด้ามยาว ขนไก่ผูกติดไม้ หรือไม้ป็นหูซึ่งมีขายทั่ว ๆ ไป
4. เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับจับหรือยกเคลื่อนย้าย การเคลื่อนย้ายพันธุ์ไม้ ก้อนหิน ตลอดจนวัสดุตกแต่งอื่น ๆ ภายในภาชนะที่จัดสวนแก้วนั้นกระทำด้วยความยากลำบาก และจะยากลำบากยิ่งขึ้นถ้าเป็นการทำงานในภาชนะทรงสูงและปากแคบ แต่ก็สามารถดัดแปลงเครื่องมือและอุปกรณ์ช่วยอำนวยความสะดวกเพื่อการนี้ได้ อาทิใช้ลวดดัดเป็นห่วงผูกติดปลายไม้สำหรับการยกและเคลื่อนย้าย หรือใช้ตะขอลวดเพื่อช่วยลากให้เคลื่อนย้าย ใช้ด้ามข้อนหรือข้อนเล็กผูกติดปลายไม้แล้วดัดให้โค้งงอพอเหมาะสำหรับการดัด ยกหรือลากเพื่อเคลื่อนย้ายสิ่งของ ตะเกียบอาจถูกนำมาใช้ในงานนี้ได้ดีเช่นกัน
5. เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับกดหรือกลบ ส่วนใหญ่ใช้เพื่อกดก้อนหินและวัสดุตกแต่งให้จมลงในเครื่องปลูกตามตำแหน่งและระดับที่ต้องการ ตลอดจนใช้งานกลบโคนต้นไม้ที่ปลูกแล้ว สิ่งที่พอจะนำมาใช้งานได้ เช่น ตะเกียบ แขนงไม้ไผ่ที่มีปมข้อติดอยู่เล็กน้อย และตัดหน้าเรียบ ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ขุดดินก็สามารถใช้งานนี้ได้ดีเช่นกัน

6. เครื่องมือและอุปกรณ์ทำความสะอาด ใช้สำหรับบัตผงฝุ่นหรือเชื้อจุลินทรีย์สกปรกที่เกาะติดข้างภาชนะหรือใบไม้และวัสดุตกแต่งขณะทำงาน เช่น ขนไก่ ฟูกัน ไม้ปั้นหุ ตลอดจนลำลีพันปลายไม้เป็นต้น

7. เครื่องมือและอุปกรณ์ให้น้ำพืช ใช้เครื่องพ่นน้ำขนาดเล็ก สายยางหรือหลอดกาแฟชนิดยาว ช่วยในการรดน้ำแก่พันธุ์ไม้ในสวนแก้วใต้ทงสน

การออกแบบสวนแก้ว

การจัดสวนแก้วเพื่อหวังผลให้ได้ความสวยงาม และบรรยากาศที่สมบูรณ์เพียงพร้อมนั้นจำเป็นต้องออกแบบให้ดีเสียก่อน เมื่อผ่านการแก้ไขและตรวจสอบจนแน่ใจแล้วจึงค่อยลงมือจัด อย่างไรก็ตามการออกแบบย่อมกระทำได้ 2 ลักษณะคือ

1. การออกแบบเพื่อให้ดูได้รอบด้าน การออกแบบในลักษณะนี้มุ่งที่วัตถุประสงค์เพื่อจัดวางสวนแก้วไว้ในตำแหน่งที่มองเห็นได้โดยรอบ เช่น โต๊ะรับแขก โต๊ะทำงาน และที่อื่นๆ เหมาะสำหรับการจัดสวนแก้วในภาชนะขนาดเล็ก และตั้งวางภาชนะบนฐานในแนวตั้งตามลักษณะของภาชนะนั้นๆ อาทิ แก้วแชมเปญซึ่งมีฐานตั้งเป็นแบบจำเพาะอยู่แล้ว เป็นต้น ควรออกแบบให้ฉากหลังของสวน (Back ground) อยู่ตรงใจกลางภาชนะ บริเวณรอบนอกถัดออกมาเป็นระยะกลางของสวน (Middle ground) ส่วนบริเวณรอบนอกสุดตลอดผนังของภาชนะให้ถือเป็นส่วนหน้าของสวน (Fore ground) ทั้งนี้เพื่อจัดพันธุ์ไม้และวัสดุตกแต่งที่มีความสูงมากที่สุดไว้ตรงกลาง หรือไม่เช่นนั้นก็จัดเป็นเนินสูงส่วนบริเวณรอบถัดออกมาที่ถือเป็นระยะกลางนั้นควรจัดพันธุ์ไม้หรือวัสดุที่มีความสูงปานกลาง และรอบนอกสุดก็จัดผนังให้จัดพันธุ์ไม้หรือวัสดุที่มีความสูงน้อยที่สุด พยายามออกแบบให้มีสมดุลทั้งซ้ายและขวา และเมื่อหมุนภาชนะไปโดยรอบก็ยังมีสมดุลย์ซ้ายและขวาตลอดไป

2. การออกแบบเพื่อให้ดูเพียงด้านเดียว การออกแบบลักษณะนี้เหมาะสำหรับการจัดสวนแก้วเพื่อตั้งตายตัวและมีจุดมองเพียงด้านเดียว จึงเหมาะกับการจัดสวนแก้วในภาชนะขนาดใหญ่และมีที่จัดวางไว้แน่นอน เช่น วางบนฐานที่ตั้งไว้มุมห้อง วางบนตู้หรือชั้นวางของ วางบนโต๊ะทำงานโดยวางชิดฝา หรือวางบนเครื่องเรือนอื่นๆ โดยจัดวางไว้ลักษณะฐานสมดุลย์หรือฐานเอียงซึ่งมีสิ่งรองรับเป็นการจำเพาะ การออกแบบจึงควรให้ฉากหลังของสวนอยู่ชิด

ผนังภาชนะก้นหนึ่ง ถัดมาเป็นระยะกลาง และส่วนหน้าสุดของสวนอยู่ใกล้จุดมองมากที่สุด ซึ่งการกำหนดความสูงของเนิน พันธุ์ไม้และวัสดุก็จะเป็นไปในทำนองเดียวกัน โดยเริ่มความสูงที่สุดอยู่ฉากหลังและต่ำลงเรื่อย ๆ จนต่ำที่สุดเมื่อถึงจุดที่เป็นส่วนหน้าของสวน

วิธีการจัด

1. การจัดชั้นวัสดุรองพื้น ใส่อิฐมอญทึบขนาดก้อนเท่าหัวมือลงไปและเกลี่ยให้ทั่ว ใช้อิฐมอญขนาดที่เล็กลงใส่เพิ่มขึ้นมาตามลำดับจนถึงขนาดที่เล็กสุด แล้วเปลี่ยนเป็นถ่านทึบโดยไล่ขนาดจากใหญ่ถึงเล็กที่สุดเช่นเดียวกัน จะใช้หินเกล็ดหรือเปลือกหอยบ่นแทนก็ได้ และควรปฏิบัติเหมือน ๆ กันดังที่กล่าว แต่งผิวหน้าของชั้นวัสดุรองพื้นให้เรียบและอัดให้แน่นพอประมาณ ภาชนะชั้นของวัสดุรองพื้นมีความหนาประมาณ $\frac{1}{4}$ ของความสูงของภาชนะ หรือสูงไม่เกินนั้น

2. การจัดชั้นเครื่องปลูกและวัสดุแต่งสี หากไม่ต้องการใช้วัสดุแต่งสีก็เพียงแต่เติมเครื่องปลูกทับลงบนชั้นของวัสดุรองพื้นและปรับแต่งรูปเนินหรือเกลี่ยให้เรียบได้เลย ข้อพึงระลึกถึงก็คือเครื่องปลูกซึ่งพร้อมที่จะนำมาจัดนั้นต้องพร้อมน้ำให้มีความชื้นพอเหมาะ เพื่อให้สามารถปรับแต่งได้สะดวก

หากต้องการแต่งสีของชั้นเครื่องปลูกก็จะมีวิธีการที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นอีก กล่าวคือเมื่อจัดชั้นวัสดุรองพื้นเสร็จแล้วให้ใช้วัสดุแต่งสีโรยแนบกับผนังด้านในของภาชนะเพียงบาง ๆ โดยจัดให้แถบสีมีขนาดกว้าง ยาวหรือมีลวดลายคดโค้งเป็นคลื่นแบบใดก็ได้ ตามแต่ผู้จัดจะต้องการ เมื่อเสร็จแถบสีหรือลวดลายหนึ่ง ๆ แล้วให้รีบเติมเครื่องปลูกให้ได้ระดับเดียวกับแถบสีแล้วกดเครื่องปลูกให้แน่น เพื่อเครื่องปลูกจะช่วยดันวัสดุแต่งสีให้ติดแน่นเบียดกับผนังของภาชนะ เวลาเติมเครื่องปลูกควรระมัดระวัง เพราะอาจไปกระทบกระเทือนแถบสีให้เสียรูปทรงได้ ทางที่ดีควรเติมเครื่องปลูกตรงกลางครึ่งละเล็กน้อย แล้วค่อยเกลี่ยออกด้านข้างโดยรอบ เมื่อไม่พอจึงค่อยเติมใหม่ อย่าเทเครื่องปลูกลงไปทีเดียวเลย ซึ่งโอกาสที่แถบสีจะถูกกวาดลงไปกองข้างล่างย่อมเกิดขึ้นได้ง่ายมาก จากนั้นจึงโรยวัสดุแต่งสีและไล่เครื่องปลูกเพื่อทำแถบสีในชั้นต่อ ๆ ไปด้วยวิธีการเดียวกัน จะจัดแถบสีเป็นลวดลายแบบใดก็ได้ ข้อสำคัญคือการจัดแถบสีครั้งหนึ่ง ๆ ควรใช้พู่กันหรือขนไก่หรือสำลีพันปลายไม้ช่วยเช็ดฝุ่นตรงตำแหน่งที่ไม่ต้อง

การออกให้หมด พร้อมกับเป็นการแต่งแถบสีไปในตัว อีกประการหนึ่งก็คือต้องกดอัดเครื่องปลูกให้แน่น

บางคนมีวิธีการพิเศษในการจัดวัสดุแต่งสี โดยใช้ฟู่กันจุ่มกาวชนิดใสแล้วเขียนติดผนังด้านในของภาชนะทรงตำแหน่งที่ต้องการ อาจเขียนเป็นลวดลายต่างๆ เช่น รูปมังกร รูปดอกบัว ตัวอักษร หรือแม้แต่ถ้อยคำ จากนั้นจึงใช้วัสดุแต่งสีโรยลงบนกาว แล้วเช็ดส่วนที่ไม่ต้องหรือส่วนที่สกปรกเลอะเทอะออกให้หมด วิธีการเช่นนี้นอกจากจะจัดลวดลายได้ตามต้องการแล้วยังช่วยให้วัสดุแต่งสีเกาะติดแน่นกับผนังด้านในของภาชนะอีกด้วย แต่การปฏิบัติย่อมยุ่งยาก เสียเวลาและต้องใช้ความละเอียดรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง บางคนอาจใช้สีเขียนแก้วเขียนเอาเลยก็มีเหมือนกัน จากนั้นจึงเติมเครื่องปลูกและกดอัดให้แน่น

ชั้นของเครื่องปลูก และวัสดุแต่งสีควรมีความหนาประมาณ $\frac{1}{4}$ ของความสูงของภาชนะ กล่าวโดยสรุปก็คือทังชั้นวัสดุรองพื้นและชั้นเครื่องปลูกเมื่อรวมกันแล้วต้องสูงไม่เกินครึ่งหนึ่งของภาชนะ ชั้นสุดท้ายควรเกลี่ยผิวหน้าของเครื่องปลูกให้เรียบหรือปรับแต่งเป็นรูปเนินตามต้องการ

3. การจัดพันธุ์ไม้และวัสดุเสริมแต่ง เริ่มด้วยการขุดหลุมเล็กๆ ให้ตรงตำแหน่งและขนาดพอเหมาะแก่ที่จะปลูกพันธุ์ไม้ หรือจัดวัสดุเสริมแต่งจำพวกก้อนหินเปลือกหอย ซากไม้และศิลาวัตถุต่างๆ โดยเริ่มปลูกพันธุ์ไม้และจัดวัสดุที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเป็นอันดับแรก แล้วจึงค่อยจัดพวกที่มีขนาดรองลงมา สำหรับพันธุ์ไม้ควรปลูกในสภาพที่ยังมีดินเดิมติดรากอยู่ครบถ้วนหรือมากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้พันธุ์ไม้มีโอกาสรอดและตั้งตัวได้เร็ว จึงต้องพยายามถอดกระถางหรือภาชนะปลูกด้วยความระมัดระวัง เพื่อความแน่ใจจากทุบกระถางหรือฉีกถุงพลาสติกที่ใช้เป็นภาชนะปลูกจะช่วยรักษาดินให้ติดรากพืชได้ดีกว่า เมื่อปลูกพันธุ์ไม้หรือจัดวัสดุเสร็จแล้วควรกดอัดเครื่องปลูกรอบๆ โคนให้แน่น จากนั้นจึงใช้ฟู่กัน ไม้ป่นหุ หรือขนไก่ช่วยปรับแต่งผิวหน้าของเครื่องปลูกให้ดีอีกครั้ง

4. การตกแต่งผิวหน้า หากผิวหน้าของเครื่องปลูกค่อนข้างแห้งควรพรมน้ำเพียงเล็กน้อยแล้วปลูกมอสหรือพืชคลุมดิน เว้นที่ไว้สำหรับรอยกรวด ทรายหยาบ หินเกล็ดเปลือกหอยป่น หรือวัสดุเสริมแต่งอื่น ๆ หรือทำเพียงอย่างหนึ่งอย่างใดย่อมขึ้นอยู่กับแบบแปลนที่กำหนดไว้

5. การรดน้ำ ใช้เครื่องพ่นน้ำหรือหลอดกาแฟหรืออุปกรณ์อื่นๆ สำหรับการให้น้ำแก่พันธุ์ไม้ที่ปลูก และถือเป็นการล้างทำความสะอาดใบไม้ พืชคลุมดิน ตลอดจนวัสดุเสริมแต่งไปพร้อมๆ กันแต่การรดน้ำในครั้งแรกๆ ควรกระทำด้วยความระมัดระวัง เพราะอาจเป็นต้นเหตุให้วัสดุแต่งสีถูกน้ำชะล้างเสียรูปทรงได้หากรดน้ำมากเกินไป

6. การทำความสะอาด โดยใช้ฟู่กัน ขนไก่ ไม้บับหนู ตลอดจนสาลีพันปลายไม้ เป็นอุปกรณ์ช่วยทำความสะอาด โดยใช้ตุณงัด้านในของภาชนะให้แห้งและปราศจากคราบสกปรกเกาะติด และเช็ดตุณงัด้านนอกให้หมดจดเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงนำสวนแก้วไปจัดวางตรงตำแหน่งที่ต้องการ

การดูแลรักษาสวนแก้ว^{9 10}

1. การเลือกทำเลที่วางสวนแก้ว ควรวางสวนแก้วไว้ในที่อากาศถ่ายเทสะดวกแต่ไม่ถูกลมจัดจนเกินไป โดยเฉพาะวางไว้หน้าพัดลมหรือเครื่องทำความเย็น ไม่ควรวางในที่โดนแดดจัดหรือร่มจัดจนเกือบมืด ไม่ควรวางไว้ใกล้แหล่งที่แผ่ความร้อนเช่น หลัตุ้เย็นหรือหลังเครื่องรับโทรทัศน์ เป็นต้น

2. การให้แสง ตำแหน่งที่พอเหมาะก็คือจุดที่ได้รับแสงแดดในตอนเช้าหรือเย็น แสงแดดในตอนเที่ยงวันและบ่ายจะร้อนเกินไปสำหรับพันธุ์ไม้ที่ใช้จัดสวนแก้ว หากไม่ได้รับแสงธรรมชาติอาจให้แสงจากหลอดฟลูออเรสเซนต์ จะเลือกหลอดชนิดแสงธรรมชาติหรือแสงสังเคราะห์เทียมก็ได้ หรือใช้วิธีเคลื่อนย้ายออกมารับแสงแดดอ่อนๆ ในตอนเช้าเป็นครั้งคราว ประมาณสัปดาห์ละ 1-2 ครั้งก็ได้ หากวางในที่ที่ได้รับแสงพอดีอยู่แล้ว ควรหมุนภาชนะทุกวันเพื่อให้พืชได้รับแสงทุกด้าน ซึ่งจะป้องกันมิให้คดโค้งเสียรูปทรง

3. การให้น้ำ การให้น้ำแก่สวนแก้วควรสังเกตดูความชื้นจากเครื่องปลูก หรือดูว่ายังมีไอน้ำเกาะอยู่ข้างภาชนะหรือไม่ ควรให้น้ำพอชุ่มชื้นแต่ระวังอย่าให้แฉะ ใช้เครื่องพ่นน้ำแบบเป็นฝอยละเอียดจะดีกว่า อย่างไรก็ตามอาจใช้หลอดกาแฟหรือภาชนะเล็กๆ ตักน้ำรดก็ได้ แต่ต้องระวังมิให้กระทบกระเทือนวัสดุแต่งสี รดน้ำเสร็จแล้วควรเช็ดภาชนะให้แห้งสะอาดทั้งภายในและภายนอกทุกครั้ง ถ้าเป็นภาชนะขนาดใหญ่และปากกว้างอาจต้องรดน้ำ 2-3 วันต่อครั้ง ถ้าเป็นภาชนะปากแคบอาจอยู่ได้นาน 15-30 วัน สำหรับภาชนะที่มีฝาปิดจะอยู่ได้นานยิ่งขึ้น แต่ไม่ควรปิดฝาจนแน่นสนิทเพราะเป็นอันตรายต่อพันธุ์ไม้ทุกชนิด

4. การให้ปุ๋ย ปกติการให้ปุ๋ยควรกระทำพร้อมกับการให้น้ำ วิธีที่ดีที่สุดก็คือใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ละลายน้ำเพียงจางๆ สำหรับรดต้นไม้ไม่ควรให้ปุ๋ยบ่อยนักเพราะต้องการจำกัดอัตราการเติบโตของพันธุ์ไม้อยู่แล้ว นอกจากสังเกตพบว่าพันธุ์ไม้มีอาการชะงักงันเมื่อนั้นการให้ปุ๋ยจึงควรกระทำ

5. การป้องกันกำจัดโรคและแมลง แมลงเป็นศัตรูสำคัญที่คอยกัดทำลายความสวยงามของไม้ประดับ แต่โรคเป็นปัญหาสำคัญสำหรับไม้ประดับที่ใช้จัดสวนแก้วเพราะพื้นที่จำกัดการระบาดจึงรวดเร็วมาก พยายามอย่ารดน้ำมากเกินไปเพราะเป็นสาเหตุของโรคเน่า ให้พืชได้แสงและธาตุอาหารพอเหมาะกับความต้องการขั้นต่ำ ก็ย่อมจะแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตและอดความสวยงามได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตามควรมีกำหนดแน่นอนสำหรับการป้องกันโรคและแมลง เช่น 15 วันครั้งหรือ 30 วันครั้งหนึ่งจะดีกว่ารอให้โรคและแมลงแพร่กระจายแล้วค่อยแก้ไข แม้พันธุ์ไม้อาจไม่ถึงตายแต่คุณค่าก็ย่อมลดลงเป็นธรรมดา ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงผสมน้ำพ่นเพียงจางๆ หรือผสมน้ำรดพร้อมกับการให้น้ำตามปกติก็ได้

6. การตัดแต่ง ส่วนใหญ่จะพบว่าพันธุ์ไม้ยืดตัวเร็วกว่าปกติ ทั้งนี้เนื่องมาจากแสงไม่พอ ควรตัดแต่งเอาส่วนที่เกินออกเพื่อช่วยรักษารูปร่าง การตัดแต่งควรพิจารณาชนิดของพันธุ์ไม้เป็นสำคัญ เพราะพันธุ์ไม้บางชนิดหากตัดยอดแล้วจะตาย โดยเฉพาะกุหลาบหินบางพันธุ์

7. การปรับปรุง หากพันธุ์ไม้เจริญมากจนเสียรูปร่าง หรือถูกโรคแมลงทำลายก็อาจขุดออกแล้วปลูกลงแทนได้ตามต้องการ หรืออาจจะมีการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ไม้หรือวัสดุเสริมแต่งบางชนิดที่เห็นว่าไม่เข้าลักษณะได้เช่นกัน การจัดสวนแก้วแม้จะออกแบบมาดีและจัดด้วยความรอบคอบแล้วก็ตาม ซ้อบกพร่องอาจพบได้ในภายหลังซึ่งควรที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น

สรุป

การจัดสวนแก้ว เป็นศิลปะของการจัดสวนอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการจัดสวนตกแต่งสถานที่ที่พบเห็นกันอยู่ทั่วไป เพราะเป็นการจัดสวนภายในภาชนะโปร่งแสงจำพวกแก้วและพลาสติก ซึ่งเป็นภาชนะที่ไม่มีช่องทางระบายน้ำและมีเนื้อที่ค่อนข้างจำกัดด้วย

เงื่อนไขที่เป็นแบบอย่างจำเพาะเช่นนี้ จึงทำให้การจัดสวนกระทำได้ด้วยความยากลำบากมาก ต้องอาศัยความอดทนและเพียรพยายามเป็นอย่างสูง พันธุ์ไม้ทั่วๆ ไปแม้จะใช้จัดสวนแก้วได้ก็จริง แต่ด้วยเหตุที่ขนาดของเนื้อที่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้แต่แรก จึงจำเป็นต้องเลือกหรือเตรียมพันธุ์ไม้ให้มีขนาดเล็กพอเหมาะกับภาชนะ โดยที่ความสวยงามของรูปทรงและสีสันทันไม้ได้สูญเสียไปแต่อย่างใด ขณะเดียวกันเครื่องปลูกก็ควรตระเตรียมให้มีคุณสมบัติที่พร้อมสำหรับการระบายน้ำ การถ่ายเทอากาศและสามารถเก็บรักษาความชื้นไว้ได้ดีพอที่จะไม่ต้องรดน้ำทุกวัน อย่างไรก็ตามวัสดุเสริมแต่งจำพวกก้อนหิน กรวด หินเกล็ด ทรายหยาบ เปลือกหอย ปะการัง ซากไม้ ฯลฯ ซึ่งใช้สำหรับการตกแต่งสวนโดยทั่วไปนั้นก็สามารถนำมาจัดร่วมกับพันธุ์ไม้ในสวนแก้วได้เช่นกัน เพียงแต่เลือกขนาดเล็กให้พอเหมาะกับงานและแก้ไขลักษณะบางประการ เช่น ความเค็มให้หมดไป การดูแลรักษาสวนแก้วมีข้อปฏิบัติเช่นเดียวกับสวนทั่วๆ ไปทั้งในด้านการให้น้ำให้ปุ๋ย การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การตัดแต่ง ตลอดจนการปรับปรุงสวน เพียงแต่ต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะสภาพของสวนแก้วนั้นนอกจากจะมีขนาดเล็กแล้วยังบอบบางอีกด้วย

เชิงอรรถ

1. กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสวนบ้าน หน้า 3.
2. อตุลย์ศักดิ์ กู้ดวง "สวนแก้ว" ต้นไม้ใบหญ้า 5 (1) : 20-25, พฤษภาคม 2525.
3. ด. เทียบเคียงกับ สิริฤทัย (นามแฝง) "การทำสวนแก้วสวนขวด" บ้านและสวน 7 (75) : 128-130, พฤศจิกายน 2525.
4. อตุลย์ศักดิ์ กู้ดวง "สวนแก้ว" ล.ด. หน้า 20-25.
5. อุดม แสงจันทร์ การจัดสวนแก้ว หน้า 1-2.
6. อตุลย์ศักดิ์ กู้ดวง "สวนแก้ว" ล.ด. หน้า 20-25.

7. สิริฤทัย (นามแฝง) "การทำสวนแก้วสวนขวด" บ้านและสวน 7 (75) : 128-130. พฤศจิกายน 2525.
8. อตุลย์ศักดิ์ กู้ดวง ส.ด.
9. ด เทียบเคียงกับ สิริฤทัย (นามแฝง) "การทำสวนแก้วสวนขวด" บ้านและสวน 7 (75) : 128-130, พฤศจิกายน 2525.
10. อตุลย์ศักดิ์ กู้ดวง "สวนแก้ว" ต้นไม้ใบหญ้า 5 (1) : 20-25, พฤษภาคม 2525 เทียบเคียงกับ สิริฤทัย (นามแฝง) "การทำสวนแก้วสวนขวด" บ้านและสวน 7 (75) : 128-130, พฤศจิกายน 2525.